

Anant a cada pas dient adéu

quaderndelesidees.press/anant-a-cada-pas-dient-adeu/

June 10, 2019



Fotografia de Zita Vehil.

Podem acceptar, i trobar-ho fins i tot indiscutible intel·lectualment, que de bellesa, contràriament a mare, sí que n'hi ha més d'una. O en definitiva mai cap de definitiva. No cal argumentar-ho gaire; només mirant-nos la història de l'art, de la literatura i dels ideals humans, comprovem que els ideals estètics varien molt segons les èpoques, cosa que raonablement ens porta, o ens hauria de portar, a relativitzar també molt això de la bellesa, i de fet hi ha portat, fins a reivindicar i tot la lletjor com a patró estètic. Només cal mirar al nostre voltant, sobretot si aquest voltant són les xarxes i els seus tòtems diguem-ne "culturals", sense oblidar que de l'"aculturació" el poder sovint n'ha dit cultura.

I amb tot, no sabent gaire per què, tot d'una hi ha algú o alguna cosa que ens atrau i ens absorbeix, i no parlo pas d'atracció sexual, que es mou en un altre ordre de coses. Però sí que parlo de sensualitat i seducció. Cert. De sobte, una imatge, una pàgina, una pintura, una persona o un paisatge, ens commou, ens xucla cap a si i no ens deixa anar durant una bona estona: és com un enamorament que per nosaltres és la cosificació de la bellesa, boirosa al nostre cap, però que de cop es concreta, i vulguis que no hi has de tornar. D'aquí la relectura, d'aquí la revisitació, d'aquí la fidelitat.

Tot això per dir-los que obtenir com a creador aquesta concreció de la sensació de bellesa, no pas una bellesa formal i acceptada, sinó la sensació de bellesa, l'esgarrifança de bellesa, és de les coses més difícils que hi ha. Diria fins i tot que està fora de l'abast del propòsit. Passegin-se per un museu i adonin-se que la majoria de les obres que guarda ens desperten un interès intel·lectual, històric, plàstic o, simplement, ens són indiferents, però que són molt poques les que ens sobresalten, les que ens imanten, les que ens claven allà parats al davant. Igual amb els llibres. No, no cal que siguin obres de molt prestigi, per rebre les quals estem ensinistrats, cosa que sovint no ens deixa discernir entre saviesa i bellesa. Per això el descobriment d'allò pel qual no anàvem alligonats, de vegades és l'espurna de la bellesa, com per mi ho van ser al seu dia els blaus de les túniques de les *pietà* de Carracci o les transparències marmòries de

Corradini. Els més càndids parlarien de revelació, d'epifania. Aquella mirada del retrat, aquell *sfumato* del fons del quadro, aquell color del vestit, aquella arbreda, aquella arquitectura pintada, aquella taca que trastoca l'ordre, que escapa dels manuals d'autoajuda artística que llegeixen els ignorants. O aquells versos.

Que de versos es tracta. Obrir els llibres de J. M. Fulquet, en general tots, però sobretot els seus últims títols autènticament enlluernadors, és tenir amb freqüència l'esgarrifança que els deia. Fulquet té el do de la llengua. Podria dir fins i tot que la té domesticada, però amb l'habilitat de l'ensinistrador que domina l'animal sense treure-li gens ni mica de força. Llegint-lo, constantment et preguntes com s'ho ha fet, com és possible fer aquella transició entre idees oposades, de les quals la poesia va plena, que per això és poesia, sense que és noti el més mínim sotrac. Sí, perquè Fulquet és un autèntic mestre de les transicions, potser una de les coses més difícils d'aconseguir en poesia. Unir opòsits fent veure, en el sentit recte i en el figurat, que són acordes. Tanta és aquesta capacitat de cosir sutures amb fil invisible que fins els poemes més extensos del poeta se'ns apareixen com un teixit inconsútil.

En aquest punt, deixin-me que hi introduueixi una reflexió sobre la poesia que em sembla pertinent. És la següent. El llenguatge poètic no és diferent del de la comunicació pel fet de ser més abstrús o més hermètic, sinó per la seva irresolució dialèctica, perquè sobre la condició humana no hi ha res a concloure. D'aquí que, al marge de la seva eficàcia denunciadora o alliçonadora, els poemes ideològics no siguin mai satisfactoris com a poesia, perquè la poesia és precisament el lloc de la contradicció només resolta estèticament. Allò que els deia de fer inconsútil el que és racionalment insuturable. Incicatritzable. D'aquí l'eficàcia torbadora i pertorbadora del bon poema. La latència del dilema. La supuració.

Però continuem per on anàvem. De la poesia de Fulquet, en podríem dir el mateix que diem de les persones que tenen aura: que té àngel, i ja sabem què ens diu Rilke, que tot àngel és terrible. No ens enganyéssim. Els àngels tot sovint també són demoníacs.

Una boca d'infern –tota ella malignitat amarga– exhala els seus fantasmes, i ens creix llavors per dins una ira que, des del clot profund de l'ànima, és flama i foc, i també impossible tempesta (no és altre el seu destí), abans d'encarnar-se en hostil silenci.

Com deia, no crec que trobem a la literatura catalana un domini semblant de la paraula poètica, i hi incloc els més grans. Un domini que no té res a veure amb les formes tradicionals ni amb els jocs de paraules de parvulari poètic. És un domini amb i a pesar de tota la saba retòrica que conté l'arbre del llenguatge. Concretament, a *A cada pas dient adéu*, a mi m'hi ressonen, entre tants i tants ressons dels altres llibres seus, les *Estances* ribianes, i no crec que m'equivoqui gaire, perquè en J. M. Fulquet sempre n'ha sigut un gran llegidor, fins al punt de saber-se'n una colla de memòria.



Fotografia de Zita Vehil.

Aquesta és una altra qualitat característica del nostre poeta: les ressonàncies. Tota la seva obra és plena de referències a les grans obres de la cultura literària que, quan ens n'adonem, quan les detectem, quedem impressionats del seu abast. Si em permeten la broma, fins i tot m'atreviria a dir que el nostre poeta està tan amarat de lectura, ha fet tan seus tants i tants passatges, tant i tants versos, dels seus autors de capçalera cultural, que em sembla que de vegades el mateix autor ja no sap si el que escriu és seu o de Shakespeare, Elliot, Rilke, dels clàssics grecs i llatins, de Ribà o Jiménez, o vagin a saber de qui; jo mateix tant m'he trobat criticant-li un vers que resultava que era d'Horaci com alabant-li una suposada cita que resultava que era text de collita pròpia. Valgui, doncs, aquesta petita humorada per dir sense embuts que el nivell textual de Josep M. Fulquet se situa tot sovint al nivell ètico-estètic dels grans que han sigut en la història de la literatura. Al seu cap hi ressonen tantes veus, és tan coral, que em fa pensar en la imatge de Vinyoli quan diu, i cito de memòria, que tot ell ressona com un buc ple d'abelles. Les últimes obres fulquetianes així ho testimonien. *Morir com un riu* sobre totes, però també *Ample vol de la nit (En solitud i fosca)*, tots dos llibres d'un gran alè retòric, o aquest *A cada pas dient adéu*, que fa una reflexió moral sobre la cega maldat del temps, el temps imperdonable si fos obra de cap Déu, aquest temps que diria que és el Tema en majúscula d'un Fulquet sempre elegíac que ens fa reviure amb nostàlgia i també amb ràbia —recordin, àngel i diable— aquell temps en què tot era possible i que ell, per això mateix, sovint i amb sobri nihilisme, viu com una estafa, la gran estafa ontològica que ens fem de pares a fills sense que ningú encerti a denunciar-la definitivament. Un poema vers, que és una autèntica divisa de la seva poesia, ens confirma la desesperança:

| Tornar enrere, cap a la infantesa, per morir.

Un *A cada pas dient adéu* d'una gran concisió textual, ¿testamentària?, amb la irrupció de breus poemes en prosa; una concisió que remet als seus llibres anteriors, *De plata pur* i *Natura d'infinit*, i podríem anar més enrere, i que ara ens torna enriquida pel pes i l'amplada dels llibres que els deia, *Morir com un riu* i *Ample vol de la nit*, llançats a l'Obert, a l'Immens o a l'Infinit, en el vol tràgic de qui no pot oblidar que fins l'ocell de vol més majestuós ha de morir.

Només el son, la quietud,
i aquest deixar-se anar en les ales esveltes de l'obscur
tenen sentit per tu.

Fa temps que ja no hi ets,
que l'únic que et lliga a nosaltres
és aquest fil de veu que cau
des del mateix origen del seu vol.

Sí, tot àngel és terrible.

Deixem-ho així que m'ha quedat prou bé, ¿no els sembla? Evidentment que per acabar-ho d'adobar podria dedicar-me a justificar les nostres "afinitats electives" i fer unes quantes consideracions psico-sociològiques sobre les nostres tries, sobre les nostres esgarrifances de bellesa, però de moment, com els deia, deixem-ho aquí, en la més pura irracionalitat sensitiva que tant agrada a tants artistes, per poder fer el que vulguin sense haver-se de justificar. És a dir, per poder ser "irresponsables" de la pròpia obra, com nens malcriats pel sistema. Però que consti que no és pas l'opció del nostre poeta, com ho demostren vint-i-sis anys de silenci meditatiu entre els seus dos primers llibres, *Perillosa riba* i *Platges del temps*, i el titulat *De plata pur*, temps més que suficient per raonar i enraonar, que, a desgrat d'hermètics i automàtics, també de diàleg tracta el poema. Sí, deixem-ho així, perquè del que es tracta és de disfrutar de les esgarrifances ètico-estètiques que ens fa tenir l'obra de J. M. Fulquet, aquestes esgarrifances de bellesa que ens recorren l'espina de la nostra memòria lírica i ens la rescaten del purgatori de l'oblit. En definitiva, allò que de vegades ens salva.

Carles Camps Mundó

Carles Camps Mundó

Carles Camps Mundó (1948). A finals de la dècada dels 60 i a començaments de la dels 70, es dedica a la pràctica de la poesia visual. Participa en diverses col·lectives i els seus poemes apareixen en catàlegs i revistes. El 1974 publica *La nuu*. Contes de l'horitzó, dues suites de poemes visuals. [...]

[Llegir més](#)

